

W e r b i ń s k i Ireneusz, *Świętość w świetle dekretów beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych po Soborze Watykańskim II*, Warszawa 1993, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, ss. 359.

Sobór Watykański II poświęcił w Konstytucji dogmatycznej o Kościele odrębny rozdział o powszechnym powołaniu do świętości (KK 39-42). Można powiedzieć, że świętość realizowana i osiągnana przez Lud Boży żyjący w różnych stanach jest podstawowym zadaniem Kościoła. Toteż dobrze się stało, że autor podjął się zadania ukazania koncepcji świętości i jej roli w „rozwoju osobowości chrześcijanina” biorąc za podstawę dekrety Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych Stolicy Apostolskiej po Soborze Watykańskim II (por. s. 12). Warto podkreślić, że dotychczas tego zagadnienia w takiej formie nikt jeszcze nie opracował. Praca ma charakter nie tylko rozprawy o charakterze teologicznym, ale z uwagi na źródła (605 dekretów Kongregacji), uwzględnia również „*procedurę prawno-kościelną dotyczącą świętości*” (s. 13).

Praca ks. dra W e r b i ń s k i e g o obejmuje pięć rozdziałów poprzedzonych krótkim wstępem, w którym mamy uzasadnienie tematu i doboru źródeł, a także zasygnalizowaną metodę sprowadzającą się do analizy źródeł w celu syntetycznego omówienia koncepcji świętości i jej roli w kształtowaniu osobowości chrześcijanina.

W problematykę zasadniczą dotyczącą zagadnienia świętości wprowadza umiejętnie skonstruowany rozdział pierwszy. Autor nadał mu tytuł: „*Ewolucja pojmowania świętości*” (s. 16-75). Jego przedmiotem jest świętość rozumiana przez natchnione księgi biblijne, Ojców Kościoła i pisarzy wczesnochrześcijańskich, pojęcie świętości w okresie średniowiecza i w czasach nowożytnych, współczesne rozumienie świętości i wreszcie „*martyrologia i hagiografie jako świadectwa ewolucji pojmowania świętości*” Mamy tu więc zarys historyczny pojęcia świętości. „*Istotą świętości*” zajmują się rozdział drugi (s. 76-132) recenzowanej rozprawy. Charakterystyczny jest tu zestaw pojęć: miłość a świętość, świętość a życie indywidualne i wspólnotowe, świętość a mistyka i świętość a charyzmaty. Należy podkreślić, że we wszystkich wspomnianych punktach tego rozdziału spotykamy się z odpowiednimi przykładami beatyfikowanych czy też kanonizowanych osób. Rozdział trzeci zatytułował autor „*Świętość w różnych stanach życia*” (s. 133-169). W świetle źródeł ukazał ks. W e r b i ń s k i świętość realizowaną przez wszystkich stosownie do darów i wezwania otrzymanego od Boga. Omijając świętość kapłańską wskazał on na jej podstawy, „*radikalizm ewangeliczny*” oraz środki osiągania świętości. Wnikliwie naświetlił również autor świętość zakonną wyrażającą się zwłaszcza w praktykowaniu tzw. rad ewangelicznych. Będąc wierny swej metodzie, analizując dekrety posoborowe, zaakcentował także świętość osiąganą przez ludzi świeckich. Podkreślił przy tym, że „*każdy ma szansę realizowania świętości*” (s. 163). W rozdziale czwartym uwagę naszą przykuwają „*czynniki wspomagające świętość człowieka*” (s. 170-216). Ks. W e r b i ń s k i za-

stanawia się tu nad wpływem wychowania, głównie w rodzinach, „*odczytaniem powołania życiowego*”, praktykami modlitewnymi, udziałem w liturgii, rozważaniem słowa Bożego i praktykami ascetycznymi. Wszystkie te czynniki, o których wspominają dekrety Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, popiera konkretnymi przykładami. W ostatnim, piątym rozdziale: „*Elementy prawnokanoniczne świętości*” (s. 217-243), autor zwraca uwagę na świętość będącą „*przedmiotem dowodzenia*” Kościoła, wyrażającą się w życiu, „*męczeństwie lub cnotach*”, o czym świadczy „*kult kandydata na ołtarze*” (s. 217), a także cuda i łaski. W zakończeniu (s. 244-252) syntetyzuje autor swoje szczegółowe analizy treściowe, charakteryzując bliżej istotę świętości w świetle dekretów Kongregacji i wysuwając jednocześnie odpowiednie wnioski natury ogólnej.

Wykaz szczegółowej bibliografii obejmuje 73 strony (s. 253-326) i wyszczególnia przejrzysto źródła (1965-1990), dokumenty Kościoła, teksty patrystyczne i opracowania. Uwagę zwraca *Summarium* w językach łacińskim i angielskim, a także *Aneksy*, w których podano zgodnie z układem chronologicznym datę rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego kandydata na ołtarze, cuda, potwierdzenie kultu itp. (s. 336-359).

Ocena pracy w świetle podstawowych formalnych i merytorycznych kryteriów naukowych wypada pozytywnie, zwłaszcza jeżeli się weźmie pod uwagę jej zamierzenia: „*jaką koncepcję świętości ukazują dekrety beatyfikacyjne i kanonizacyjne po Soborze Watykańskim II i w jaki sposób wpływa ona na rozwój osobowy człowieka*” (s. 244). Analiza zawartości treściowej owych dekretów na przestrzeni całej rozprawy jest bardzo wnikliwa, o czym zresztą świadczy dokumentacyjny materiał dowodowy licznych przypisów. Pod tym względem autor zadał sobie wiele trudu, stwarzając tym samym ważny i w dużej mierze oryginalny przyczynek dla zrozumienia wagi świętości współczesnego Kościoła katolickiego. Autor potrafi być krytyczny, zwłaszcza gdy chodzi o średniowieczne koncepcje świętości, dzięki czemu rozprawa zyskała na obiektywności.

Praca podaje wiele cennych szczegółów, jak np. stwierdzenie, że „*świętość poszczególnych osób (...) jest uczestnictwem w świętości Chrystusa i równocześnie w świętości Kościoła*” (s. 98), a także, że „*ludzie oddani życiu czynnemu mogą być w pełni oddani Chrystusowi poprzez służbę braciom*” (s. 108), bowiem „*samo zaangażowanie nie przeszkadza jedności*” z Bogiem (s. 109). Słusznie też podkreśla autor, że „*poprzez życie świętych najlepiej można zrozumieć istotę chrześcijaństwa; oni są żywą egzemplifikacją Ewangelii*” (s. 247). Od nich zatem „*możemy uczyć się prawdziwego człowieczeństwa i prawdziwej świętości*” (s. 249), bowiem świętość „*ma zasadniczy wpływ na rozwój prawdziwego człowieczeństwa*” (s. 251). Cenne jest też zauważenie związku świętości chrześcijanina z osobą Jezusa Chrystusa: „*Życie Chrystusa w świętych osiągnęło taką jedność, że nie można rozdzielać ich życia od życia Chrystusa. Przy tej jedności zachowywali swoją tożsamość, odrębność, co wyrażało się w ich świadomości, że są tylko ludźmi*” (s. 251). Autor słusznie wnioskuje: „*Sprawdzianem prawdziwej świętości jest poszukiwanie autentycznej osobowości w Bogu i w ludziach. Dlatego świętość ma zawsze wymiar wertykalny i horyzontalny, personalny i wspólnotowy*” (s. 246).

Do formalnych mankamentów rozprawy należy w pewnym znaczeniu niezbyt ściśle sformułowanie jej tytułu, w którym słowa: „*W świetle dekretów beatyfikacyjnych*

i kanonizacyjnych” winny być zastąpione słowami: ...*w świetle dekretów Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*” Taką też nazwę należało zastosować na s. 12, zamiast „*Kongregacji do spraw świętych*” Byłoby dobrze, gdyby autor ustosunkował się we wstępie do „*Opracowań*”, które zamieścił (wiele pozycji to właściwie „*Literatura pomocnicza*”) pod koniec rozprawy (por. s. 316-326). Do działu „*Literatura pomocnicza*” można byłoby dodać jeszcze niektóre pozycje, jak np. R. P e r n o u d, *Les saints au Moyen Age* (Paris 1984, 1986²); t e n ż e, *Pour en finir avec le Moyen Age* (Paris 1977); t e n ż e, *Lumière du Moyen Age* (Paris 1981); A. P. F r u t a z, *La Sezione Storica della Sacra Congregazione dei Riti. Origini e metodo di lavoro* (Città del Vaticano 1963, 1964²); A. W i t k o w s k a, *Hagiografia*, w: *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, Lublin 1974, t. I ss. 337-357; J. B a r, H. M i s z t a l, *Postępowanie kanonizacyjne* (Warszawa 1985); H. M i s z t a l, *Podstawy prawne przygotowań do rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego*, „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” 24(1977) z.5, s. 119-133; t e n ż e, *Biegli w postępowaniu kanonizacyjnym* (Lublin 1985); t e n ż e, *Doskonali w miłości świeccy święci i błogosławieni* (Lublin 1992). Pozycje te nie wpłynęłyby jednak na zasadniczy kształt rozprawy, choć bardziej by ją ubogaciły. Z innych uwag należy zasignalizować niezbyt ściśły opis bibliograficzny poszczególnych pozycji źródłowych, jak też zacieśnienie „*współczesnego rozumienia świętości*” (s. 45-56) w dużej mierze do Soboru Watykańskiego II. Spotyka się też niezręczne sformułowanie, jak np. na s. 123: „*świętych interesującego nas okręgu*”, zamiast: „*świętych, o których mówią dekrety*” czy też na s. 149: „*dyspozycyjność wobec posłuszeństwa*”, zamiast: „*wobec osoby przelozonego*” Zastrzeżenie budzi sformułowanie jednego z podpunktów rozdziału drugiego: „*Miłość wyrażająca się w rezygnacji z jakiejś wartości*” (s. 91). Trudno też chyba mówić, że ktoś miał „*szczególne wycucie tego, że Chrystus daje różne dary*” (s. 203), albo też o „*odczuciu świętości w stosunku do Sług Bożych*” (s. 238).

Powyższe uwagi nie przekreślają istotnych walorów naukowych rozprawy, zwłaszcza że są natury raczej formalnej. Autor wykazał w rozprawie dobrą znajomość nietatwej problematyki i przekonał równocześnie o swej nieprzeciętnej pracowitości w żmudnych analizach dekretów Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych 672 osób, kandydatów na ołtarze. Jego praca stanowi zatem niezmiernie ważne dla teologii studium.

Jerzy Misiurek